

<p>درس ۵</p> <p>طراح: خدیجه حسین زاده</p>	<p>بسمه تعالی</p> <p>معاونت آموزش متوسطه وزارت آموزش و پرورش</p> <p>دفتر آموزش متوسطه نظری</p> <p>دبیرخانه راهبری کشوری درس تاریخ</p> <p>تولید شده در استان بوشهر</p>	<p>محتوای نوشتاری</p> <p>کتاب تاریخ معاصر ایران</p> <p>سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹</p>
---	---	---

عنوان: مشروطه در دوره محمدعلی شاه

اهداف یادگیری درس:

آشنایی فراگیران با تحولات مشروطه خواهی در دوره محمدعلی شاه قاجار

چکیده مطالب مهم درس:

- برخورد محمدعلی شاه با مشروطه و مشروطه خواهان
- برخورد انگلیس و روسیه با جریان مشروطه خواهی مردم ایران
- قرارداد ۱۹۰۷ م.
- به توپ بستن مجلس استبداد صغیر
- مقاومت مردم

شرح مطالب درس:

- برخورد محمدعلی شاه با مشروطه و مشروطه خواهان

*بعد از مظفردالدین شاه پسر و ولیعهد او، محمدعلی شاه به سلطنت رسید.

*مخالف مجلس شورای ملی و قانون اساسی بود.

محمدعلی شاه قاجار

*در مجلس تاجگذاری خود ۲۸ دی ۱۲۸۵ که مرکب از اشراف و نمایندگان دولت های خارجی بود، نمایندگان مجلس شورای ملی

اولین بی اعتنایی محمدعلی شاه به مشروطه خواهان

را دعوت نکرد.

- تدوین متمم قانون اساسی و شدت گرفتن اختلاف ها

* قانون اساسی تدوین شده در دوره مظفرالدین شاه شامل پنجاه و یک اصل بود که ضعف های داشت:

* از حقوق و تکالیف دولت نسبت به ملت و برعکس سخنی به میان نیامده بود.

* کمیسیونی از شش تن از نمایندگان مجلس برای تدوین متمم قانون اساسی و رفع ضعف ها تشکیل شد.

* اصل دوم متمم قانون اساسی با تلاش آیت الله شیخ فضل الله نوری و تأیید علمای ایران و مراجع نجف تصویب شد.

* موضوع اصل دوم متمم قانون اساسی: در هر دوره از مجلس هیئتی پنج نفره از مجتهدان و فقیهان اسلام که آشنا با اقتضاهای

زمان بودند عضو باشند تا بر قوانین مصوب مجلس نظارت و از آنچه خلاف قوانین اسلامی و دستورهای شرع باشد جلوگیری شود

* دلایل آشفتگی اوضاع کشور پس تدوین متمم قانون اساسی

- اختلافات درونی مشروطه خواهان

- مخالفت محمدعلی شاه با مشروطه

* دلایل مخالفت شیخ فضل الله با مشروطه:

۱- اعمال نفوذ غرب گرایان در نهضت مشروطه

۲- انحراف مشروطه از مسیر اسلامی و اولیه آن.

شیخ فضل الله معتقد به مشروطه مشروعه بود. یعنی حکومت مشروطه مبتنی بر شریعت اسلام.

- خودداری محمدعلی شاه از امضای متمم قانون اساسی

دومین بی اعتنائی محمدعلی شاه نسبت به نظام مشروطه

خودداری از امضای متمم قانون اساسی بود.

* محمدعلی شاه سرانجام با شورش و هجوم مردم به مجلس و تلگراف های نصیحت آمیز مراجع نجف در شهریور ۱۲۸۶ ش. ناچار به امضای آن شد.

- اهداف انگلستان و روسیه برای مداخله در نهضت مردم

برخورد انگلیس و روسیه با نهضت مشروطه ایران

روسیه: مخالفت با مشروطه

انگلیس: حمایت از مشروطه

* دلایل مخالفت روسیه با نهضت مشروطه ایران:

- ۱- جلوگیری از نفوذ انگلیس که از مشروطه خواهان حمایت می کرد.
- ۲- کمک به محمد علی شاه که طرفدار روس بود.
- ۳- پیشگیری از قیام ملت های منطقه قفقاز برای آزایی، تحت تأثیر پیروزی مشروطه خواهان در ایران.

* دلایل حمایت انگلیس از نهضت مشروطه ایران:

- ۱- افزایش اعتبار خود در ایران، برای دستیابی به موقعیتی بهتر یا برابر با روسیه.
- ۲- به قدرت رساندن مهره های انگلیسی در دستگاه حاکم و مجلس (جریان حمایت از بست نشینان در سفارت انگلیس)
- ۳- محافظت از مرزهای هندوستان و سایر مستعمرات انگلستان در منطقه.

- بین چه کشورهایی بود؟ انگلیس - روسیه

- علت بسته شدن این قرارداد؟ حل اختلافات روس و انگلیس به دلیل حضور آلمان به عنوان قدرت جدید

قرارداد ۱۹۰۷

در صحنه جهان و در خطر قرار گرفتن مستعمره های روس و انگلیس در آسیا

- مفاد قرارداد؟ تقسیم ایران به مناطق نفوذ

- شمال تحت نفوذ روسیه

- جنوب تحت نفوذ انگلیس

- منطقه بی طرف: شامل کویر ها و بیابان های بی آب و علف

- نقشه تقسیم ایران به مناطق نفوذ روسیه و انگلیس / قرارداد ۱۹۰۷

*هدف از تعیین منطقه بی طرف در قرارداد ۱۹۰۷، ایجاد فاصله در مناطق نفوذ، بین دو کشور روسیه و انگلیس برای جلوگیری از

برخوردهای احتمالی

- **اقدام انقلابی مردم و مجلس**

- تأیید نکردن قرارداد ۱۹۰۷

- نپذیرفتن دریافت وام از دولت های خارجی و پیشنهاد تأسیس بانک ملی

- اخراج نوز بلژیکی از پست امور مالی ایران

این اقدامات که زنگ خطری برای منافع کشورهای روسیه و انگلیس در ایران بود، توافق دو کشور در کمک به محمدعلی شاه به

سرکوبی مجلس و به توپ بستن آن منجر گردید.

- **به توپ بستن مجلس و استبداد صغیر**

*بهانه های محمدعلی شاه برای تعطیلی مجلس

- ترور امین السلطان صدراعظم توسط طرفداران مشروطه

- سوء قصد به وی در یکی از خیابان های تهران و نسبت دادن این اقدام به مشروطه خواهان

- صدور دستور حمله به مجلس در تیر ماه ۱۲۸۷ با تشویق سفارت روسیه

- حمله لیاخوف روسی فرمانده نیروهای قزاق به فرمان محمدعلی شاه و تخریب ساختمان مجلس

- غارت خانه های مشروطه خواهان و دستگیری ، شکنجه و تبعید آنان و تبعید عده ای

*به توپ بستن مجلس

و استبداد صغیر

به توپ بستن و تعطیلی مجلس و بازگشت دوباره استبداد به جای مشروطیت به مدت یک سال

دوره استبداد صغیر

مجلس شورای ملی پس از تخریب لیاخوف روسی فرمانده نیروی قزاق

به توپ بستن مجلس توسط محمد علی شاه

-مقاومت مردم

* بعد از به توپ بستن مجلس مشروطه خواهان دوگروه بودند :

-مهاجرت گروهی از غرب گرایان مشروطه خواه به اروپا وشهرهای پاریس، لندن،استانبول وکشور سوئیس رفتند

-مقاومت گروهی از مردم و روحانیون مشروطه خواه در داخل کشور

***کانون اصلی مقاومت** و قیام مردم: شهر تبریز

***رهبران قیام** : ستارخان و باقرخان

* فراگیر شدن قیام و حرکت مشروطه خواهان از اصفهان، بختیاری و گیلان به تهران

ستارخان و باقرخان سرداران قیام تبریز

***سرانجام قیام** : فتح تهران و پناهنده شدن محمدعلی شاه به سفارت روسیه و پایان حکومت استبدادی .

-**خلاصه درس** :

در این درس برخورد محمدعلی شاه قاجار با مشروطیت و مشروطه خواهان و مشکلاتی که برای مجلس نوپای مشروطه بوجود آمد، بیان شده است و اینکه دوره کوتاه مدت سلطنت محمدعلی شاه که در مبارزه با مشروطیت و سرکوبی آن با به توپ بستن مجلس و تعطیلی آن سپری گردید به «دوره استبداد صغیر» معروف شد. سپس با مقاومت مشروطه خواهان و فتح تهران و پناهنده شدن محمدعلی شاه به سفارت روسیه، به این دوره استبداد پایان داده شد.

پاسخ فکر کنید پاسخ دهید: